

ברגל לירושלים וביהמ"ק, מרומז בזה גם ענין העלי' שנפעל ברגליו¹¹⁹, שהרי אינה דומה מעלת הרגל כשהולך לדבר הרשות לגבי מעלת הרגל כשהולך לירושלים ולביהמ"ק, שעיי"ז נמשך האלקות וחודר (לא רק בהשגת המוח והרגש הלב, אלא) גם ברגלים, שבשביל זה יש צורך בתוספת אור ושמחה למעלה, שפועל גם למטה, כידוע בענין "באור פני מלך חיים"¹²⁰.

כא. והנה, בין הענינים דיו"ט שהם במקום עלי' לרגל — ישנו גם המנהג¹²¹ לילך לבתי-כנסיות לשמח יהודים בשמחת היו"ט של קבלת התורה, שבשביל זה יש צורך שיהי' יכול לילך ברגליו ל"מקדש מעט"¹²². ומהנכון, שאלו שקיימו מנהג זה והלכו כו', יקיימו בעצמם (ויפעלו גם על אלו שנמצאים מסביבם) ההוספה ב"ושמחת בחגך", ויומשך אצלם בלימוד התורה בהצלחה רבה, ובאופן שהלימוד יהי' "מביא לידי מעשה"¹²³.

* * *

כב. ידועה הוראת הבעש"ט (שנאמרה כמ"פ ע"י רבותינו נשיאינו)³⁷ שכל דבר שיהודי שומע או רואה יש בו הוראה, כיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, ולא במקרה ח"ו (וכמ"ש הרמב"ם¹²³ שאסור לומר "דבר זה ממנהג העולם .. נקרה נקריה כו'", ועל זה "כתוב בתורה"¹²⁴ והלכתם עמי בקרי וכו'").

וכידוע שיטת הבעש"ט¹²⁵ שהשגחה פרטית היא לא רק על מין המדבר, ובפרט בני", אלא גם על כל פרט ופרט ממין החי והצומח והדומם (ועד שגם האופן שבו יארע מאורע מסויים הוא בהשגחה פרטית). ואע"פ שהרמב"ם במו"נ¹²⁶ אינו סובר כן — כבר הביא רבינו הזקן ראיו"ר¹²⁷ לשיטת הבעש"ט מגמרא מפורשת במסכת חולין¹²⁸: "רבי יוחנן כי הוה חזי שלך (זה השולה דגים מן הים) אמר משפטיך¹²⁹ תהום

(119) ראה גם לקו"ת ברכה צד, סע"ג.	(124) בחוקותי כו, כז.
וראה גם תר"מ חל"ה ע' 168	(125) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.
(120) משלי טז, טו	וש"נ.
(121) אף שאין זה כמו המנהג דאכילת	(126) ח"ג פי"ד ח.
מאכלי חלב כו', שהרי בשביל לקבוע מנהג	(127) ראה שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"ח
ישראל יש צורך בסנהדרין כו'	סכ"ג (תר"מ חנ"ג ע' 48) וש"נ
(122) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א	(128) סג, א (ובפרש"י).
(123) הלי' תעניות פ"א ה"ג	(129) תהלים לו, ז.

רבה" (שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות). וכבר נתבאר לאח"ז תיווך הדברים ע"י אדמו"ר האמצעי¹³⁰.

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לעניני תורה שהם בהשגחה פרטית — שלכן ישנה תורת רבינו הזקן¹³¹ שצריכים לחיות עם הזמן, שהכוונה בזה לפרשת השבוע, והיינו, שאע"פ שחלוקת הפרשיות לזמני השנה (כ"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת"¹³²) נקבעה אחת ולתמיד לפני זמן רב, ובכל שנה קוראים אותן פרשיות באותם זמנים, מ"מ, כיון שזהו ענין בתורה, הרי זה בודאי בהשגחה פרטית, ולכן, בחלק התורה שקוראים בזמן זה, יש הוראה בנוגע למאורעות שמתרחשים בזמן זה שמתלבטים כיצד צריך לנהוג בהם, אע"פ שגם לולי מאורעות אלו היו קורין בתורה ענין זה (כבשאר השנים).

[וע"ד שמצינו אפילו בנוגע לענינים גשמיים, כמו ראיית הקשת, שזהו סימן לכך שהקב"ה "זוכר הברית .. וקיים במאמרו" — כי, אע"פ שיש הסבר טבעי על ראיית הקשת, שזהו מצד פגיעת קרני השמש בעננים, הנה הסבר זה טוב עבור גוי, אבל יהודי רואה בכך סימן שהקב"ה עומד בדיבורו. ועד"ז בנוגע לברקים ורעמים, שעם היותם מצד טבע העולם, רואה בהם יהודי סימן לכך "שכחו וגבורתו (של הקב"ה) מלא עולם".]

וכיון שכן, יש להתייגע ולמצוא בתורה הוראות בנוגע לענינים שמתרחשים בכל זמן. ובודאי שייך הדבר לכל אחד מישראל, שהרי התורה ניתנה לכל אחד מישראל (כמארז"ל²⁰ "אילו היו ישראל חסרים אפי' אדם אחד וכו'"), ולא רק ל"ראשונים בני מלאכים"¹³³, אלא גם "אנו" שאיננו נחשבים אפילו ל"בני אנשים"¹³³, הנה גם לנו ניתנה התורה, שלכן, כל אחד מישראל בכל הדורות מברך ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו" [ואין זו ברכה לבטלה ח"ו, כיון שכל ענין שלומד בתורה יכול לומר עליו "ונתן לנו את תורתו"], ומסיים "נותן התורה" (לשון הוה¹³⁴, כיון ש"בכל יום יהיו בעיניך חדשים"¹³⁵), ובמילא ניתנו לו גם ההוראות שבתורה, מלשון הוראה¹⁴.

(130) דרך חיים שעה"ת פ"ט וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 199 וש"נ.

(131) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק ב"היום יום" ב חשון)

(132) רמב"ם הל' תפלה רפ"ג (135) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג.

תבוא כו, טז.

ולא עוד אלא ככל שנמצאים בדור יתום, שבו הולך ומתגבר החושך הכפול ומכופל, אזי ההוראה היא ברורה יותר¹³⁶ — ע"ד שדברי המשנה, "דבר קצר"¹³⁷, הספיקו עבור התנאים, "ראשונים כמלאכים"¹³³, שמצד גודל מעלת שכלם היו יכולים לידע מהם את כל עניני הברייתות כו' שנרמזים בהם (כמאמר אילפא¹³⁸), ולפנ"ז, בימי משה, הי' די בהתכללות כל הענינים בתושב"כ, כלשון הגמרא בכ"מ: "מנא הני מילי — דאמר קרא"; ואילו בדורות שלאח"ז נתפרשו כל פרטי הענינים שב"ששים המה מלכות (אלו ששים מסכתות) ושמונים פלגשים (אלו הברייתות) ועלמות אין מספר (אלו מימרות האמוראים)¹³⁹, ועד לתורות והוראות של גדולי ישראל שבכל הדורות עד לדורנו זה.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לפרשת השבוע, כן הוא גם בנוגע לעניני התורה השייכים לימים טובים, ובנדו"ד: חג השבועות, הן בנוגע לקריאת התורה שנתתקנה משנים קדמוניות, והן בנוגע לענינים שניתוספו לאח"ז, כמו מגילת רות, כמ"ש במסכת סופרים¹⁴⁰ שקורין אותה "במוצאי יו"ט ראשון של עצרת", וכמובא גם בשו"ע של רבינו הזקן¹⁴¹ ש"נוהגין לקרות מגילת רות בשבועות" — שאין זה באופן ש"נקרה נקריה", אלא יש בזה הוראה לזמן זה.

ובהתאם לכך יש להתעכב על הוראה שלמדים ממגילת רות — הן עבור אלו שקוראים בחג השבועות מגילת רות כפשוטה, והן עבור אלו שלכל-הפחות יודעים אודות שייכותה של מגילת רות לחג השבועות שלכן יש נוהגים לקרותה — בשייכות למאורעות שמתרחשים בזמן זה (אע"פ שגם בלאה"כ שייכת מגילת רות לזמן זה).

כג. ולכל לראש — לבאר פירוש רש"י על פסוק במגילת רות, — כשם שנהוג בעת ההתוועדות דיום הש"ק לבאר פירוש רש"י על פסוק בפרשת השבוע —

ע"פ הכללים שבלימוד פירוש רש"י¹⁴² — הן כללים שלא נתפרשו על ידו אבל הם מובנים מתוכן פירושו, ועאכו"כ הכללים שנתפרשו בפירוש רש"י, החל מהכלל הראשון: "אני לא באתי אלא לפשוטו של

(136) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 113. ורש"י. תו"א שמות מט, ב. לקו"ת שה"ש לח, ב. מ,

(137) פיהמ"ש להרמב"ם בהקדמה (ד"ה א).

(140) פי"ד הי"ח.

אח"כ ראה).

(141) או"ח סתצ"ד סי"ג ורש"י.

(138) תענית כא, א.

(142) ראה גם לעיל ע' 133. ורש"י.

(139) שה"ש ו, ח (ובשהש"ר עה"פ. וראה

מקרא¹⁴³, "אני אומר יתישב המקרא על פשוטו .. והדרשה תדרש, שנאמר¹⁴⁴ הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע"¹⁴⁵, שלכן אי אפשר לתרץ סתירה בפירוש רש"י, שענין זה הוא לפי תנא או אמורא פלוני, וענין זה הוא לפי תנא ואמורא אחר, כיון שעיקר ענינו של פירוש רש"י הוא פשוטו של מקרא.

יש אמנם מפרשים כמו ר' אליהו מזרחי שמוצאים בפירוש רש"י גם ענינים ע"ד ההלכה, ועד לענינים ע"ד הרמז, כמ"ש השל"ה¹⁴⁶ שבפירוש רש"י יש ענינים מופלאים, אבל, זהו רק לאחר תחילת ועיקר לימוד פירוש רש"י ע"ד הפשט, פשוטו של מקרא באופן המובן ל"בן חמש שנים למקרא", שכיון שלא למד עדיין משנה ("בן עשר שנים למשנה") וגמרא ("בן חמש עשרה לגמרא")¹⁴⁷, ועאכו"כ שלא למד רזין דרזין כו', אי אפשר לומר שהענינים שע"ד ההלכה והרמז כו' הם "פירוש רש"י", אלא בהכרח ללמוד פירוש רש"י בתור פשוטו של מקרא, ורק לאחר¹⁴⁸ יכולים להסיק מזה ענינים נוספים ע"ד הדרוש והרמז כו'.

ובהמשך להמדובר לעיל (סי"ז ואילך) בנוגע לענין ההליכה ברגל, ובשייכות לבעי' (כפי שנקרא כאן: "פראבלעם") בנוגע לענין הגיור — נתעכב על פירוש רש"י דלקמן.

כד. על הפסוק¹⁴⁹ "ותאמר רות (לנעמי) אל תפגעי בי לעזובך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלקיך אלקי באשר תמותי אמות ושם אקבר" — מפרש רש"י:

"כי אל אשר תלכי אלך — מכאן אמרו רבותינו ז"ל¹⁵⁰, גר שבא להתגייר מודיעין לו מקצת עונשים, שאם בא לחזור בו יחזור, שמתוך דברי' של רות, אתה למד מה שאמרה לה נעמי, אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת, אמרה לה: באשר תלכי אלך. אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה — אמרה לה: באשר תליני אליו. עמנו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצוות — עמך עמי. אסור לנו עבודת כוכבים — אלקיך אלקי. ארבע מיתות נמסרו לבית דין — באשר תמותי אמות. שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין, אמרה לה: ושם אקבר".

יציאת החכמה

(148) ראה גם תו"מ שם ע' 162 ואילך.

רש"י.

(149) רות א, טז-יז.

(150) יבמות מז, ב. וראה גם רות רבה

פ"ב, כב [טז].

(143) פרש"י בראשית ג, ח.

(144) ירמ' כג, כט.

(145) פרש"י וז"ל, ט (בסופר).

(146) במס' שבועות שלו — קפא, א.

(147) אבות ספ"ה.

ובכן: המקור של פירוש רש"י הוא מדברי הגמרא במסכת יבמות¹⁵⁰: "אמרה לה אסיר לך תחום שבת — באשר תלכי אלך. אסיר לך יחוד — באשר תליני אליך. מפקדינן שש מאות וי"ג מצות — עמך עמי. אסיר לך עבודת כוכבים — ואלקיך אלקי. ארבע מיתות נמסרו לב"ד — באשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לב"ד — ושם אקבר"; אבל, הקושיות שיש להקשות בפירוש רש"י, אין להקשות בדברי הגמרא, כיון שסדר הלימוד בגמרא הוא באופן שונה — ע"ד הדרש וכו', ועד שמצינו שדורשים מאות אחת פרק שלם¹⁵¹, וכל זה לא שייך בפירוש רש"י, ש"אומר יתיישב המקרא על פשוטו .. והדרשה תדרש" (שבזה נכללים כל אופני לימוד התורה, מלבד פשוטו של מקרא שמפרש רש"י).

ועפ"ז צריך להבין: מהו הכרחו של רש"י לפרש כל פרטי הענינים הנ"ל — בה בשעה שאין קושי כלל בפסוק זה שתוכנו מובן בפשטות, שרות אמרה לנעמי שלא תבקש ממנה לעזבה ולשוב מאחרי', כפי שערפה שבה "אל עמה ואל אלהי"¹⁵², כיון שהיא נחושה בדעתה ללכת אתה, ובניגוד לערפה — אומרת רות: "עמך עמי ואלקיך אלקי", ולא רק באופן עראי, אלא באופן קבוע — "באשר תליני אליך וגו'".

כה. ובפרטיות יותר:

א) "אמרה לה נעמי, אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת, (ועל זה) אמרה לה (רות) באשר תלכי אלך":

נוסף על השקו"ט במפרשים¹⁵³ שאיסור תחומין הוא רק מדרבנן [וכפי שפירש רש"י על הפסוק¹⁵⁴ "אל יצא איש ממקומו", "אלו אלפים אמה של תחום שבת, (ומוסיף) ולא במפורש, שאין תחומין אלא מדברי סופרים"], ולכן מבארים שהכוונה כאן היא לשיעור תחום של תורה שהוא י"ב מיל¹⁵⁵ — הנה השאלה העיקרית היא: שבת — מאן דכר שמי'?! מהו ההכרח בפשוטו של מקרא ש"באשר תלכי אלך" קאי על איסור שבת?

וגם: מהו הטעם שהדבר הראשון שאמרה לה נעמי הוא ש"אסור לנו לצאת חוץ לתחום בשבת" — עוד לפני שאמרה ש"אסור לנו עבודת

(151) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, וערוך לנו ליבמות שם

(154) בשלח טז, כט.

(155) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסשצ"ו.

רע"א. ברכה צה, ד.

(152) שם, טו.

(153) שפ"ח כאן וראה ח"י מהר"ץ חיות וש"נ

תורת מנחם - סד) תשל"א ג) / שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק {עמוד 305} (132136)

כוכבים"; אפילו בעשה"ד שנזכר הציור דשבת (לאחרי ע"ז), לא נזכר תחום שבת?!

(ב) "אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה, אמרה לה באשר תליני אליך":

מהו ההכרח בפשש"מ ש"באשר תליני אליך" קאי על איסור יחוד? וגם: בדברי הגמרא "אסיר לן יחוד" (סתם) מפרש רש"י "להתייחד עם אשת איש", ואילו בפירושו על הפסוק משנה רש"י וכותב "אסור לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינו אישה"?

(ג) "עמינו מובדלים משאר עמים בתרי"ג מצוות — עמך עמי": מהו ההכרח ש"עמך עמי" קאי על ההבדלה משאר העמים בקיום כל תרי"ג המצוות, ולא על כללות רצונה להצטרף לעם ישראל, בניגוד לערפה ששבה אל עמה?

(ד) "אסור לנו עבודת כוכבים — אלקיך אלקי": לאחר שזה עתה הסכימה רות לקיים תרי"ג מצוות ("עמך עמי"), ובודאי ידעה שבזה נכלל האיסור של ע"ז שהוא יסוד הדת (שלכן לא הסכימה לשוב אל עמה ואל אלקי' כמו ערפה) — למה הוצרכה נעמי להוסיף ולומר "אסור לנו עבודת כוכבים" ¹⁵⁶!?

יתירה מזה: איסור ע"ז הוא משבע מצוות בני נח ¹⁵⁷, כך, שבענין זה לא מתבטא עדיין ההבדל בין עמינו לשאר עמים, כיון שעוד לפני ש"עמך עמי" ישנו כבר האיסור ¹⁵⁸ של ע"ז?

(ה) "ארבע מיתות נמסרו לבית דין, באשר תמותי אמות": עונש מיתת ב"ד — מאן דכר שמי'!?

ומה גם שכיון שנמצאת במעמד ומצב שמקבלת על עצמה לקיים כל תרי"ג מצוות — אין צורך להזכיר תיכף ומיד שיש חטא שענשו מיתת ב"ד?!

(158) ומ"ש (חבקוק ג, ו) "עמר וימודד ארץ ראה ויתר גוים", "ראה ז' מצות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום . עמד והתירן להן" — הרי זה רק "לומר שאע"פ שמקיימן אותן אין מקבלין עליהם שכר . כמצווה ועושה" (ע"ז ב, סע"ב ואילך. וש"נ). וראה זהב שיבה ליבמות שם . "זה שאמרה לה אנן מפקדינן, ובזה יש לנו שכר הרבה מכם".

(156) ראה רי"ף לע"י יבמות שם: "דע"ז יהרג ואל יעבור, ואינה כשאר מצות שיעבור ואל יהרג ומיהו קשה, דגם ג"ע וש"ד יהרג ואל יעבור". ובחדא"ג מהרש"א שם. "אפשר דאמרה לה, לפי שבת מלכים את, ותחזור לסורך מא"י לח"ל, כאילו עובד ע"ז, כמ"ש בדוד (שמאל-א כו, יט. וראה כתובות קי, סע"ב) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'".

(157) סנהדרין נו, סע"א. וש"נ.

ולאידך גיסא: כללות הענין דמיתת ב"ד אינו חידוש אצל עם ישראל דוקא, שהרי גם גויים נצטוו להעמיד בתי-דינים¹⁵⁹, וגם אצלם יש עונש מיתה בנוגע לז' מצוות שלהם¹⁵⁹, כפי שמצינו באנשי שכם שנתחייבו מיתה בגלל שעברו על ז' מצוות שלהם¹⁶⁰ (אפילו על ענין שרק "גדרו עצמן" ממנו¹⁶¹).

וא"כ, מדוע אי אפשר לפרש בפשטות, שרות אמרה שתישאר יחד עם נעמי עד הרגע האחרון (כהסיום¹⁴⁹): "כי המות יפריד ביני ובינך"), ומהו הכרחו של רש"י לפרש שקאי על מיתת ב"ד?!

(ו) "שני קברים נמסרו לבית דין, אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין, אמרה לה ושם אקבר":

"ושם אקבר" — פירושו מוכן בפשטות, ומהו הכרחו של רש"י לפרש שרות אמרה שהיא מסכימה להקבר בקברים שנמסרו לב"ד?! וכפי שיתבאר לקמן כל הדיוקים הנ"ל בפשטות¹⁶².

כו. אך לפני שמבארים דיוקים הנ"ל — יש לבאר תחילה ההוראה מענין זה, בשייכות להרעש שנתעורר ("ס'טומלט זיך") לאחרונה אודות "מיהו יהודי".

ובהקדמה:

יש כאלו שמסתפקים אם זה בכלל ענין שחל עליו הגדר ד"הוכח תוכיח"¹⁶³, או שזהו "הישג" עבור דת!...

ואומרים שזהו ענין הדורש שקו"ט, ו"הלכתא בעיא צילותא"¹⁶⁴, כך, שיש ללמוד את הענין כפי שהוא ע"פ תורה, ולאח"ז כפי שהוא אצל גויים, להבדיל, ולהביא "ממוצע" שעל ידו יוכלו להתדבר בכל הענינים, ולהחליט אם יש ענינים חשובים יותר שצריך לדבר אודותם,

ולאחרי כן, כשלא תהי' ברירה, אזי יעמידו ענין זה להצבעה — שבה יתחשבו גם בדעתו של נוצרי, ערבי, קומוניסט, ימני או שמאלני, וביניהם גם כמה נשים וכו' — לפי כללי הדמוקרטיא, באמרם, שכן הוא גם ע"פ תורה, כמ"ש¹⁶⁵ "אחרי רבים להטות", ולכן יש למנות כמה ערבים

(159) רמב"ם הל' מלכים ספ"ט. (162) נתבאר בשיחת ש"פ נשא סי"ד

(160) ראה תו"מ חמ"א ע' 341 ואילך. ואילך (לקמן ע' 298 ואילך)

(163) קדושים יט, יז

(164) עירובין סה, א.

(165) משפטים כג, ב.

(161) פרש"י וישלח לד, יג.

אומרים כך, כמה נוצרים וכמה קומוניסטים אומרים כך, ולהבדיל כמה יהודים אומרים כך;

ואח"כ יקראו לבאי-כח של מקום פלוני וישאלו מהי חוות דעתם, ואולי בסופו של דבר לא יצטרכו להרגיז אף אחד ("אויפרייצן די געמיטער"), אלא יעשו שלום עם הוותיקן, עם הנוצרים וכו', בהתאם לכך ש"כל" התורה ניתנה לעשות שלום בעולם..."

אלא מאי, בשביל זה יצטרכו לוותר ("פאַרביגן") על דבר-מה — הנה כבר הי' לעולמים! כבר עשו זאת לפני"ז כמ"פ, ו"בתלת זימני הוי חזקה"167, והרי ענין ה"חזקה" הוא בתוקף כ"כ עד ש"סוקלין ושורפין על החזקות"168, ובפרט שבנדו"ד קשור הדבר עם פגיעה בכבודו של גוי, שמזה צריך להזהר עוד יותר מאשר בכבודו של יהודי!...

אך על זה יש הוראה ממגילת רות — שהקב"ה צוה לכתבה בתנ"ך [כיון שזהו ענין שנוגע לדורות, כדברי הגמרא במסכת מגילה169: "נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה"], ולחזור ולקרוא מידי שנה בשנה, כדי ללמוד הוראה מזה. וכמבואר בזהר170 שאסור לומר על ענין של תורה שזהו סיפור בעלמא (ועד שיש על זה עונשים הכי חמורים); אם זה ענין בתורה, בודאי יש בו הוראה. ובשביל הוראה זו, לא צריך להיות בעל שכל גדול כמו מהר"ם שי"ף... כיון שזוהי הוראה פשוטה, כדלקמן.

כז. במגילת רות מסופר אודות שני אנשים חשובים ומיוחסים, מחלון וכליון, שנשאו נשים מואביות, בנותיו או נכדותיו של עגלון מלך מואב171, ולאחרי משך זמן אמרו הנשים הגויות לחמותן, שכיון ששמעו אודות ארץ הקודש, ובגלל שהיו נשואות ליהודים יכולות לקבל זכות בארץ ישראל (בגלל "חוק השבות"...), הנה למרות היחוס והגדלות שלהן, מוותרות הן על כל הדברים הטובים שיכולות להשיג במואב, ומוכנות להתגייר ולבוא לארץ ישראל — ללא "ויזה", וללא "קבלת פנים" (ואדרבה, באופן של זלזול ובזיון כו', כמסופר שם172: "ויהי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי"), ולהיות במצב של עוני כו' (שהרי אז לא היתה ה"סוכנות" שתתן דירות, אכילה

(170) ח"ג קנב, א.

(171) ראה "רשימות" חוברת צו ובהנסמן

שם.

(172) רות א, יט

(166) רמב"ם הל' חנוכה בסופן.

(167) ב"מ קו, ריש ע"ב וש"נ.

(168) קידושין פ, א.

(169) יד, א

ושתי' וכו'), כמובן מהסיפור¹⁷³ שרות הוצרכה ללקט בשדה אחרי הקוצרים, ולולי זאת לא הי' לה ולחמותה מה לאכול!...

וכאן היו שתי גישות:

גישתה של רות, שאמרה לנעמי "אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין וגו'", כך שהי' אצלה גיור כהלכה, ובסופו של דבר יצא ממנה דוד המלך, ועל שמו נקראת בשם "רות" — "ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות"¹⁷⁴, "נעים זמירות ישראל"¹⁷⁵;

ולעומת זאת — גישתה של ערפה, שרצתה להצטרף לעם ישראל ללא תנאים (רק ע"י פיסת-נייד...), ובסופו של דבר יצא ממנה גליית הפלשתי!

ולאחרי כן, הנה דוד שיצא מרות, ניצח את גליית שיצא מערפה, ולא עוד אלא שנצחו ע"י "חמשה חלוקי אבנים"¹⁷⁶ בלבד!

[לכאורה אינו מובן: למה הוצרך דוד ליקח חלוקי אבנים? כיון שהקב"ה הי' לצדו, הי' יכול לנצחו באופן שלמעלה מדרך הטבע לגמרי! אך הענין הוא, שרצונו של הקב"ה שכל דבר יהי' בדרך הטבע, ולכל-הפחות — שתהי' אחיזה בדרך הטבע, ולאחרי שיש אפילו אחיזה קטנה, אזי עוזר הקב"ה. אבל כל זה הי' רק בגלל שאצל רות הי' גיור כהלכה, ולכן הי' דוד יכול לעשות התלוי בו — לזרוק חלוקי אבנים, ואת כל השאר — עשה הקב"ה].

אמנם, במה דברים אמורים — כשגליית נשאר בצד השני; אבל אילו היו מקבלים את ה"גיור" של ערפה כפי רצונה (רק בגלל שלצדה הי' "חוק השבות"...) — הנה גם אז הי' יוצא ממנה אותו גליית, אלא שאז הי' נולד בין יהודים,

— ולהעיר מהמסופר בגמרא¹⁷⁷ שישע"י השיב לחזקי' על טענתו שלא עסק בפר"י ורבי', "משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו", וכשישע"י הציע "הב לי ברתך, אפשר דגרמא זכותא ידידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו, אמר לי' (חזקי') כבר נגזרה עליך גזירה" —

ואז הי' המצב גרוע יותר, כי:

כשגליית נולד בין הפלשתים — לא הי' הדבר בגדר סוד; בני"

פ"ד, ד (כתחלתה).

(173) שם ב, ז

(176) שמואל-א יז, מ.

(174) ברכות ז, ב.

(177) ברכות יו"ד, סע"א.

(175) שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר

ידעו שהוא פלשתי, והוא השונא שלהם, שבא להלחם לא רק נגד "מערכות ישראל"¹⁷⁸, אלא גם נגד "מערכות אלקים"¹⁷⁹, ולכן הכריז שאול שמי שילחם נגדו יקבל שכר וכו'.

אמר התנחומ

משא"כ אם היו מצרפים את ערפה לעם ישראל, וגליית הי' נולד בין יהודים — עי"ז היו מכניסים "גייס חמישי" בין בני, ואף אחד לא הי' יודע שהוא שונא שבמשך הזמן יעשה צרות וכו', ולא היו יודעים שיש צורך (וכיצד) להזהר ממנו וכו'.

ולכן, כשערפה חזרה לגילולי בית אבי, לא הי' אף אחד שניסה למנוע זאת ממנה וכו', כיון שצירופה לעם ישראל הוא היפך טובת עם ישראל!

כח. ולכאורה, כיון ש"מכאן אמרו רבותינו ז"ל גר שבא להתגייר וכו'", היינו, שפרטי הענינים של גיור למדים מהסיפור של נעמי — נשאלת השאלה בנוגע לנעמי עצמה: נעמי לא היתה "רב", וגם לא "רבנית"... וא"כ, מדוע הכבידה על רות בהעמידה בפני כו"כ תנאים לצורך הגיור, שבלעדם לא הסכימה לקבל אותה?!

והגע עצמך:

אשה — יש לה טבע רך כו', ובפרט נעמי, ששמה מורה על ענין הנעימות והחסד כו'. ועאכו"כ כשמדובר אודות כלתה, שחייתה בשלום עם בנה¹⁸⁰, וחיו ביחד במשך עשר שנים, ועברו ביחד הן זמנים טובים והן זמנים קשים וכו'. וכיון שכן, היתה צריכה להסכים לגייר את כלתה בהתאם לרצונה; אדרבה: שתדליק נרות, תאכל כשר וכו' — ולא להסתכסך עם ערפה¹⁸¹, ולעמוד על כך שחייב להיות גיור כהלכה.

ולכל היותר — היתה נעמי צריכה לשתוק, ואז היתה ערפה פונה לא' השופטים (שהרי מאורע זה הי' "בימי שפוט השופטים"¹⁸²), או לאיש שהישר בעיניו יעשה, כיון שהי' זה "דור ששופט את שופטיו"¹⁸³, כך, שהיתה יכולה למצוא מישהו שיסכים לקבל אותה לעם ישראל, ובפרט לאור העובדה שהיא מדברת עברית!...

הדינים מבית נעמי

(178) שמואל-א שם, יו"ד-מה.

(181) (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בכת-

(179) שם, כו.

שחוק): ובפרט שהיתה גדולה במדת הגוף, כמובן מזה שבנה גליית הי' "איש מדות" (ראה פרש"י שלח יג, לב)

(180) נזכר גם מ"ש בזהר חדש (רות עט, א) ש"כשנשאת למחלון נתגיירה", שלכן נשאלת השאלה על זה ש"הרכה התראות עשתה נעמי" — אם נתגיירה קודם, למה לה השתא כולי האי", בה בשעה שידעה כבר כל

(182) רות א, א.

(183) ב"ב טו, ב

אבל בפועל, לא שתקה נעמי, בגלל שלא רצתה לסמוך על איש שהישר בעיניו יעשה... אלא היא בעצמה אמרה לכלותי שאינן יכולות להכנס לעם ישראל אא"כ יקבלו על עצמן לקיים את כל התורה ומצוותי, ולא התפעלה מזה שיאמרו עלי' או על התורה שהיא "אכזרית"!!!

נעמי היתה יכולה לחשוב: למה לספר לגוי' שמי שמדליק גפרור בשבת חייב סקילה — מה נוגע שגוי ידע זאת? אדרבה: מוטב שלא ידע מזה, ואז תהי' לו דעה חיובית על בני"י!

זאת ועוד: גם אם צריך לספר לגוי אודות חיוב סקילה, למה צריך להוסיף ולספר לו ש"שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנסקלין ונשרפין ואחד לנהרגין ונחנקין", שמשמעות הדברים היא, שגם לאחר עונש סקילה נשאר עדיין "כתם", ולכן לא קוברים אותו יחד עם כהן גדול, ואפילו לא עם צדיק שאינו גמור¹⁸⁴ — אף שלכאורה אין לך אכזריות גדולה מזו, שאע"פ שזה עתה נענש בסקילה על הדלקת גפרור בשבת, כך, שלכאורה נתכפר לו, מוסיפים לביישו בעת הקבורה!

אך הענין הוא — שנעמי לא צריכה להגן על כבוד ישראל יותר מאשר הקב"ה בעצמו, שקבע בתורה, תורת אמת ותורת חסד, שהענין ד"אלקיך אלקי" תלוי בכך שהוא מקבל עליו את כל עניני התורה, כולל גם הענין ד"שם אקבר", ועד שגם אם מקבל עליו כל תרי"ג מצוות התורה חוץ מדקדוק קל של דברי סופרים — אזי נשאר גוי¹⁸⁵.

ולכן, אסור להעלים מגוי — דבר שהקב"ה רוצה שידע! אלא מאי, זה לא יפה — אזי תבוא בטענה להקב"ה!

אתה לא מבין מדוע גיור חייב להיות כהלכה — תבוא בטענה להקב"ה! ובכל אופן, הטענה אינה משנה את המציאות!

כט. משל למה הדבר דומה — שיטענו על מחלה שעוברת בירושה מאב לבן, שזהו היפך הצדק והיושר, שבגלל שהאב חולה, יצטרך הבן לסבול, ועד שאפילו בתנ"ך נאמר הדבר בלשון פליאה: "אבות יאכלו בוסר ושיני הבנים תקהינה"¹⁸⁶. ובגלל זה ידרשו, שכל הרופאים יכריזו שלא קיימת מחלה שעוברת בירושה!

גם אם יתאספו כל הרופאים שבעולם ויכריזו כך — יגרמו סכנה לכל העולם, אבל לא יוכלו לשנות את המציאות, שיש בעולם מחלות

(184) ראה סנהדרין מז, א. וש"נ. טרשו"ע יום ב' דחה"ש חשכ"ה ס"ח (תו"מ חמ"ג ע' 370). לעיל ע' 235. וש"נ. יו"ד סשס"ב ס"ה.

(185) ראה בכורות ל, ב וראה גם שיחת (186) יחזקאל יח, ב

שעוברות בירושה. וברור הדבר שרופא אמיתי לא יאמר דבר כזה, בגלל שיש מישהו שרוצה לשמוע זאת!

ועאכו"כ שמופרך הדבר שיתאספו מכל העולם כל המהנדסים, למשל, ויצאו עם הכרזה בנוגע לענין של רפואה, שאינו שייך אליהם, כי אם לרופאים! — בשביל לבנות גשר, יש צורך במהנדס, אבל בנוגע למחלה, יש צורך ברופא¹⁸⁷.

ומזה מוכן גם כנדו"ד, שלא שייך לשאול אצל ערבי, למשל, איך צריך להתנהג בנוגע לגיור, או אפילו לשאול זאת אצל יהודי שיושב ב"כנסת" — כיון שאין זה נושא שניתן ל"הצבעה", כשם שלא שייך לערוך "הצבעה" בנוגע למחלת הגוף, ולומר, שכל מי שיש לו דעה ישרה יוכל להביע דעתו בדבר, ועאכו"כ בנוגע למחלת הנפש, שבה נקל יותר לטעות ולומר על חושך שהוא אור ועל אור שהוא חושך (שדבר זה בלתי אפשרי בנוגע לענינים גופניים), שלכן, יש שחושבים שבנוגע למחלת הנפש איש כל הישר בעיניו יעשה, ומתייראים לומר את האמת, שמא לא ימצא הדבר חן בעיני מישהו...

ולכן גם אם יתקבצו כל חסידי אומות העולם וכל חסידי בנ"י — לא יוכלו לשנות את המציאות שקבע הקב"ה בתורתו בנוגע לקיומו של עם ישראל החל ממעמד הר סיני, שעל זה הלכו יהודים באש ובמים, ועמדו בתוקף בכל הרדיפות שהיו להם מבפנים ומבחוץ.

ל. וענין זה (שאי אפשר לשנות מה שקבעה תורה) אינו רעיון שחשבו עליו כאן בברוקלין... אלא מפורש הדבר במדרש (שנדפס גם בארץ הקודש...):

בנוגע לשלמה שנשא את בת פרעה — איתא במדרש¹⁸⁸: "באותה שעה עלתה יו"ד שב(לא) ירבה (לו נשים)¹⁸⁹ ונשתטחה לפני הקב"ה ואמרה, רבון העולמים, לא כך אמרת אין אות בטלה מן התורה לעולם, הרי שלמה עומד ומבטל אותי.. אמר לה הקב"ה, שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין וקוצה ממך איני מבטל".

והגע עצמך:

מדובר אודות שלמה המלך שעליו נאמר¹⁹⁰ "וישב שלמה על כסא הוי" — לא ישיבה על כסא מלכות כתוצאה מ"בחירות", אלא "כסא

(187) ראה גם תו"מ חס"ג ע' 117 וש"נ. (189) פ' שופטים יז, יז.

(188) שמו"ר רפ"ו וש"נ. (190) דברי הימים-א כט, כג.

הוי", שאודותיו מצינו שכשבא פרעה לישיב על כסא זה (אף שלא ישב עליו בפועל), נענש בכך שנעשה צולע ברגליו¹⁹¹.

ומדובר אודות פעולה ששלמה חשב שעל ידה יוכל להציל את עם ישראל — למנוע שפיכות דמים במלחמה ולהבטיח שלום בכל גבולות ארץ ישראל, כדי שיהודים יוכלו לישיב איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ולעסוק בתורה מתוך במנוחה ושלום,

— ללא צרות כמו ניתוחי מתים או היתר עבודה בשבת¹⁹², ועאכו"כ טלוויזיא בשבת¹⁹³, שאז לא היתה כלל מציאות כזו... —

וכיון שכן, ימסור שלמה את נפשו לעבור עבירה של איש יחיד, כדי שעי"ז תצמח טובה לששים ריבוא מישראל, כך, שזהו ענין של מס"נ הכי גדול לטובת הכלל.

ואעפ"כ, כיון שזהו ענין שעלול לבטל אות אחת בתורה, אפילו אות יו"ד — אומר הקב"ה: "שלמה ואלף כיוצא בו [לא סתם עמי-הארץ או ערבים כו', אלא אלף שהם בדרגתו של שלמה] יהיו בטלין, וקוצה ממך איני מבטל"!

אלא מאי, הוא טוען שעי"ז יוכלו לשמוח בשמח"ת ולרקוד ברחובות, ועד שיוכלו לשמוח בחנוכת ביהמ"ק ולאכול ולשתות ביוהכ"פ, כפי שמצינו ש"יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העולם הבא", כפי שלמדים ממ"ש¹⁹⁴ "וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה וגו'"¹⁹⁵ — הרי זה בגלל ששם לא פגע הדבר באות בתורה, משא"כ בענין שעלול לבטל אות בתורה.

ומה שחושבים שעי"ז תצמח טובה לעם ישראל — הנה לא זו בלבד שאין זו טובה, אלא אדרבה, מזה מתחילים כל הצרות, כדאיתא במדרש¹⁹⁶ שבאותו לילה שנשא שלמה את בת פרעה הי' שלמה ישן עד ד' שעות ביום (בגלל מה שעשתה בת פרעה), וכיון שמפתחות ביהמ"ק היו נתונות תחת ראשו, והיו מתייראים להקיצו, לא היו יכולים להקריב את התמיד בזמנו; וכן איתא בגמרא¹⁹⁷ ש"בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי".

(195) מו"ק ט, א

(196) ויק"ר פ"ב, ה במדב"ר פ"י, ד

(197) שבת נו, ב

(191) קה"ר רפ"ט. וש"נ.

(192) ראה גם תו"מ שם ע' 119 וש"נ.

(193) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 353. וש"נ

(194) מלכים-א ח, טו

לא. ומזה יש ללמוד הוראה,

— שהרי אין כוונת התורה סתם לספר סיפור בלתי נאה ח"ו על שלמה, ובפרט שהוא בן דוד, ועד שכנוגע לביאת המשיח כותב הרמב"ם¹⁹⁸ שהוא צריך להיות "מבית דוד ומזרע שלמה" דוקא, והיינו, שלא מספיק שהוא מזרע דוד, אבל מבנותיו של דוד [כפי שאמר רבי: "אנא מן נוקבתא"¹⁹⁹], אלא צ"ל "מבית דוד ומזרע שלמה" דוקא —

כשיבוא זמן שיהי צורך בה — "בימי שפוט השופטים", שיכולים לחשוב: למה צריך לריב — עדיף להבטיח את ד' אמותיו; או יתירה מזה: הוא מוכן למסור נפשו ולעבור על איסור לאו, כדי לשמור את פלוני מעבודה בשבת, שזהו איסור סקילה, או לפעול שיתנגד לניתוחי מתים, שזהו ניול המת, שהוא כמו ניול המלך²⁰⁰;

אלא מאי, ישנו איסור לאו — הנה על זה ישנה העצה ד"אחטא ואשוב". ואף ש"האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה"²⁰¹ — טוען הוא, שזהו רק בשעה שאומר "אחטא ואשוב אחטא ואשוב" ("תרי זימני")²⁰², ולא כשאומר זאת רק פעם אחת; ובפרט ע"פ הדיוק של רבינו הזקן²⁰³ "אין מספיקין דייקא, אבל אם דחק ונתחזק .. ועשה תשובה מקבלין תשובתו", כיון "שאין לך דבר שעומד בפני התשובה"²⁰⁴.

ולכן יש צורך בלימוד הוראה הנ"ל — שלא יעלה על הדעת לעשות דבר שהוא היפך התורה בשביל טובת כלל ישראל, כיון שהקב"ה אומר "שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין, וקוצה ממך איני מבטל"!

לב. ונחזור לעניננו — כללות ההוראה שלמדים מהסיפור של רות, כדברי רבותינו ז"ל, "שמתוך דברי' של רות אתה למד מה שאמרה לה נעמי וכו'" (כנ"ל סכ"ד).

ולהעיר, שרבינו הזקן מביא בשו"ע²⁰⁵ ש"נוהגין לקרות מגילת רות בשבועות .. כדי ללמוד שלא ניתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני כמו שהי' לרות כשנתגיירה"; אבל, מי שיש לו השפעה על חוג שלם כו', יכול ללמוד ממגילת רות הוראה נוספת — בנוגע לענין הגיור:

(198) פיהמ"ש סנהדרין פ' חלק יסוד
היי"ב. וראה לעיל ע' 223. וש"נ.
(199) ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג
(200) ראה פרש"י תצא כא, כג (מסנהדרין
מו, ב).
(201) יומא פה, ב (במשנה)
(202) שם פז, א. וראה לקו"ש חל"ז ע' 45
הערה 32.
(203) תניא אגה"ת פ"א.
(204) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג.

אפילו בדור ששפט את שופטיו, הנה כשיש גוי' שהיא ישרה, יודעת היא שאע"פ שיש ביכלתה ללכת לבית לחם ולהתגיר שם, עלי' לשאול תחילה כל דבר אצל נעמי; וכיון שנעמי היא אשה ישרה, אומרת היא את האמת — שיש כו"כ תנאים הדרושים כדי שיוכלו לקבל אותה. ולכאורה: נעמי יכלה לומר לה שהיא עסוקה עכשיו בענינים אחרים, ולשלוח אותה ל"רבנות הראשית"... ובפרט שבשביל גיור יש צורך בב"ד של שלשה אנשים, זכרים דוקא, כך, שהיא בעצמה אינה יכולה להתעסק בענין הגיור. וא"כ, למה הוצרכה נעמי להשיב לה? אך הענין הוא — שנעמי חששה שאם היא לא תאמר לה את האמת, תשיג ערפה תעודת-גיור עבור 25 דולר...

ובפרט שיש לה את כל התנאים הדרושים מצד "חוק השבות", כיון שיש לה קרוב בארץ ישראל, שהרי השופט (אבצן, זה בועז²⁰⁵) הוא דוד של בעלה (שהרי בועז הי' אחיו של אלימלך²⁰⁶), וכיון שכן, היתכן שמקבלים את כל המשפחה, ואילו היא תישאר בחוץ, הרי אין לך אכזריות גדולה מזו! ומוסיפה לטעון, שארץ ישראל זקוקה למספר גדול של יהודים, כך, שעל ידה יתוסף עוד חייל טוב שיתגייס לצבא (אלא שיצטרכו לבדוק לאיזה צד הוא אווז את ה"חץ" — לצד ישראל או לצד פלשתיים...).

ולכן הוצרכה נעמי לומר לערפה את האמת — כדי להבטיח שגליית ישראל מחוץ לעם ישראל ולא ח"ו בפנים (כנ"ל סכ"ז).

ובהתאם לכך צריך להתנהג כל מי שיש לו שייכות לענין זה — לא להפנות זאת למישהו אחר, אלא כיון שהגיע אליו, מוטל עליו החוב והאחריות לשמור את עם ישראל, וגם את הגויים, מצרות צרורות!

ולאידך גיסא רואים במגילת רות, שכשמדובר אודות גר צדק, אין לדחותו, שלכן קיבלו את רות, ועד שיצא ממנה דוד, "שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות", ועל שם זה נקראת "רות"²⁰⁷, והיינו, שאף ש"ישי הוליד את דוד"²⁰⁷, לא נקרא ישי ע"ש דוד "שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות", אלא דוקא רות, שנקראת "אם המלך", "אמה של מלכות"²⁰⁸.

לג. זוהי איפוא ההוראה שלמדים מפירוש רש"י הנ"ל, שהוא

(208) מלכים-א ב, יט ובפרש"י — מב"ב

צא, ב

(205) ב"ב צא, א.

(206) רות רבה פ"ו, ב.

(207) רות ד, כב.

פשוטו של מקרא, כך, שאפילו בן חמש למקרא — אם רק מחנכים אותו ולומדים אתו כפי שדורשת תורת אמת, באופן ד"תומת ישרים תנחם" 209 — יכול להבין שזוהי הדרך לבנות בית שבו יולד דוד מלך ישראל, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" 210,

שיוציא את בני מהגלות, הן מהגלות החיצוני בין גויים, והן מהגלות הפנימי בין יהודים — שלא יהי איכפת לו שיאמרו עליו שהוא "פאנאטי", מברוקלין או מוויליאמסבורג, "שונא ישראל", בגלל שיש לו תוקף לומר שהתנאי לגיור הוא לידע ש"עמך עמי", "עמנו מובדלים משאר עמים בשש מאות ושלש עשרה מצוות",

ואף אחד אינו בעה"ב על זה... וכאמור, שאם רוצים לבטל אפילו אות אחת בתורה, אפילו פעם אחת בלבד, ואפילו כשמדובר אודות שלמה המלך, החכם מכל אדם 211, ויש אלף כמותו, חכמים הכי גדולים בעולם, שמסכימים עמו — אומר הקב"ה: "שלמה ואלף כיוצא בו יהיו בטלין וקוצה ממך איני מבטל"!

וכיון שהתורה מספרת זאת ליהודי, הרי מובן שאין זה סתם סיפור, אלא הוראה בחיים גם בשנת תשל"א — לידע שכל ענין של נסיון והעלם והסתור הוא הוראה שצריך להכריז שזוהי הדרך לענין הגיור, ואילו דרך אחרת, שייכת לערפה, שממנה יצא גליית! ואע"פ שהיא בעצמה לא היתה שונאת ישראל, ואדרבה, היא היתה אוהבת ישראל, וחי' עם בעל יהודי, וחונתנה היתה יהודי, אעפ"כ, מוטב ליהודים שהיא תשוב לעמה ולא לקי, ויקבלו רק גר צדק שמוכן לקבל על עצמו את כל עניני התומ"צ, מ"אל אשר תלכי אלך", שלא לצאת חוץ לתחום בשבת, ועד "באשר תמותי אמות".

ואז נקרא "גר שנתגייר" או "גיורת שנתגיירה", ולא גוי שנתגייר, כמו הלשון "שוטה שנשתפה" 212, כמ"ש החיד"א 213 שמזה שנתגייר מוכח שעוד לפני"ז היתה לו שייכות לבני".

וכאשר מתנהגים באופן כזה, אפילו בדור ששפט את שופטיו, אזי נולד בן שריהו להקב"ה בשירות ותשבחות, ונעשה מושיען של ישראל,

(209) משלי יא, ג וראה שבת פח, ריש ע"ב
(210) יחזקאל לז, כה
(211) מלכים"א ה, יא.
(212) ראה יבמות קיג, א
(213) מדבר קדמות (להחיד"א) מערכת ג
אות ג. וראה תשובות מהר"ם מרוטנבורג
(הובא בספר תשובות בעלי התוס' מכת"י ניו
יארק תשי"ד — ע' רפו, סי"ט))

(209) משלי יא, ג וראה שבת פח, ריש ע"ב

(210) יחזקאל לז, כה

(211) מלכים"א ה, יא.

(212) ראה יבמות קיג, א

"ודוד עבדי נשיא להם לעולם", שיבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

* * *

לד. הסדר הוא שבאסרו חג השבועות בכל שנה נערך "כינוס תורה". וכיון שמכמה סיבות אינני משתתף בגופי, נהוג בכל פעם לומר איזה ענין בקיצור עכ"פ בתור השתתפותי בכינוס.

ובהקדמה — שבנוגע לתורה מצינו הענין של אירוסין: "מורשה"²¹⁴, שנוסף על הפירוש מלשון ירושה, ישנו גם הפירוש מלשון "מאורסה" ("אל תקרי מורשה אלא מאורסה"²¹⁵),

— ששייך בעיקר לתורה שבע"פ (יותר מאשר לתושב"כ), שלכן, "עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר²¹⁶ תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם .. מאן דאמר מאורסה דינו כנערה המאורסה כו"²¹⁶, והרי עיקר איסור לימוד התורה לגוי הוא לא כ"כ בנוגע לתושב"כ כמו בנוגע לתושב"כ פ"פ²¹⁷ —

כמו בחתן וכלה, שהרי הקב"ה וכנס"י נקראים איש ואשה (כנ"ל סי"ב), וענין הקידושין ביניהם הי' בשעת מ"ת, כמארז"ל²¹⁸ "ביום חתונתו"²¹⁹ זה מתן תורה.

ומזה מובן, שכל הענינים שישנם בנוגע לאיש ואשה, ישנם גם בנוגע להקב"ה וכנס"י; וכמו כל הענינים שבפנימיות התורה — ישנו ענין זה גם בנגלה דתורה, ברמז עכ"פ²²⁰.

לה. המשך השיחה,

— שאע"פ שאשה אינה מצווה בפו"ר, מ"מ כתב הר"ן²²¹ ש"מפני שהיא מסייעת²²² לבעל לקיים מצוותו" (שנעשית ע"י שניהם דוקא), לכן

(221) רפ"ב דקידושין
(222) ועפ"ז יש להוסיף ביאור בדין ד"הבא על . הבהמה והאשה המביאה את הבהמה בסקילה, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב תסקל . שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה" (סנהדרין נד, א) — דלכאורה אינו מובן: הרי אסור להרוג בהמה (מלבד לצורך

(214) ברכה לג, ד.
(215) פסחים מט, ב.
(216) סנהדרין נט, רע"א.
(217) ראה שר"ח פאת השדה מע' האל"ף כללים, כלל קב (כרך ז א'תקטו, א ואילך).
וש"נ. וראה גם תו"מ ח"ס ע' 193. וש"נ
(218) תענית כו, ב (במשנה).
(219) שה"ש ג, יא.
(220) ראה גם לעיל ע' 64. וש"נ.